

Партоев Қ., Меликов Қ., Сулангов М., Чумахмадов А.

ГУНОГУНИИ АГРОБИОЛОГИЌ - ФИЗО, ЗАХИРА ВА БОИГАРИ

Партоев Қ., Меликов Қ., Сулангов М., Дџумахмадов А.

АГРОБИОРАЗНООБРАЗИЕ – ПИЩА, РЕСУРС И БОГАТСТВО

Partoev K., Melikov K., Sulangov M., Jumakhmadov A.

AGROBIODIVERSITY – FOOD, RESOURCE AND WEALTH

ДУШАНБЕ - 2011

МУНДАРИЧА

СОДЕРЖАНИЕ

CONTENTS

ОГЛАВЛЕНИЕ

**I. ВОДИИ ҲИСОР, ТОЧИКИСТОН. ГИСАРСКАЯ ДОЛИНА, ТАДЖИКИСТАН.
GISSAR VALLEY, TAJIKISTAN..... 6**

**II. ВОДИИ РАШТ, ТОЧИКИСТОН. РАШТСКАЯ ДОЛИНА, ТАДЖИКИСТАН.
RASHT VALLEY, TAJIKISTAN..... 28**

**III. ВИЛОЯТИ СУҒД, ТОЧИКИСТОН. СОГДИЙСКАЯ ОБЛАСТЬ, ТАДЖИКИСТАН.
SUGD OBLAST, TAJIKISTAN 50**

**IV. ВОДИИ ВАХШ, ТОЧИКИСТОН. ВАХШСКАЯ ДОЛИНА, ТАДЖИКИСТАН.
VAKHSH VALLEY, TAJIKISTAN 73**

**V. МАВОДҶОИ ИЛМӢ ОИДИ ГУНОГУНИИ АГРОБИОЛОГӢ ВА ДОНИШӢОИ МАРДУМӢ,
КИ АЗ ТАРАФИ МУТАХАССИСОНИ ЛОИӢА ЧОП ГАШТААНД:..... 83**

Ба муносибати 20 – солагии Истиқлолияти Тоҷикистон бахшида мешавад.

ББК: 40,0 +41+42.3

П-29

Муаллифон:

Партоев Қурбоналӣ – номзади илмҳои кишоварзӣ, ходими калони илмӣ,

Меликов Қурбоналӣ – ходими илмӣ, тадқиқотчӣ,

Сулангов Маҳмадзамон – ходими калони илмӣ,

Чумаҳмадов Асомиддин – агроном - тадқиқотчӣ.

Дар атласи ранга натиҷаи омӯзиши ва тадқиқотҳое, ки аз тарафи ходимони илмии Институти ботаника, физиология ва генетикаи Академияи Илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, Институти боғпарварӣ ва сабзавоткорӣ Академияи илмҳои кишоварзии Тоҷикистон ва Ташиклоти Ҷамъиятии «Ҳамкорӣ баҳри тараққиёт» дар ҳамкорӣ бо Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мӯддати солҳои 2007 - 2010 гузаронида шудаанд, пешкаш гиштаанд. Тадқиқотҳо оиди муайян намудан ва баҳодиҳии навъҳои маҳаллии мевагиҳо, галладонагиҳо ва зироатҳои хӯроки чорво дар водиҳои Ҳисор, Раит, Зарафшон, Истаравшон ва Вахш бо дастгирии молявии Фонди ба номи Кристенсен (Christensen Fund) гузаронида шудаанд. Дар ин ҷо расмҳои аслии навъҳои маҳаллии зироатҳои кишоварзӣ ва зотҳои чорво, ки муаллифон дар солҳои омӯзиши гирифтаанд, номҳои латинии ин намудҳои гуногунии агробиологӣ, номҳои маҳаллӣ ва халқии онҳо, тавсифи мухтасари нишонаҳои асосии ин навъҳо, инчунин минтақаи парварishi онҳо оварда шудаанд. Маводҳои оварда шуда дар шакли расмҳо ва маълумотҳо метавонанд барои мутахассисони соҳаи кишоварзӣ, деҳқонон, донишҷӯён ва дигар хонандагону дӯстдорони гуногунии агробиологӣ ва кишоварзӣ муфид бошанд.

Муаҳаррир:

Сардоров Маҳмадиёр – доктори илмҳои кишоварзӣ, профессор,

узви вобастаи Академияи илмҳои кишоварзӣ, Корманди Шоистаи Тоҷикистон.

Посвящается 20-летию Независимости Таджикистана

УДК: 40. 0 +41 + 42.3

П-29

Авторы:

*Партоев Курбонали - старший научный сотрудник, кандидат сельскохозяйственных наук,
Меликов Курбонали - научный сотрудник, исследователь,
Сулангов Махмадзамон – старший научный сотрудник,
Джумахмадов Асомиддин - агроном, исследователь.*

В фото атласе приведены результаты исследований сотрудников Института ботаники, физиологии и генетики растений Академии Наук Республики Таджикистан, Института садоводства и овощеводства Академии сельскохозяйственных наук Таджикистана и Общественной Организации «Хамкори бахри тараккиёт» в сотрудничестве с Министерством сельского хозяйства Республики Таджикистан, выполненные в течение 2007 - 2010 гг.

Исследования по выявлению и описанию ценных местных сортов плодовых, зерновых и кормовых культур проведены в условиях Гиссарской, Раитской, Зарафшанской, Истаравшанской и Вахшской долинах Таджикистана при финансовой поддержке Фонда имени Кристенсена (Christensen).

Здесь приведены оригинальные фотографии местных сортов сельскохозяйственных культур и пород животных, сделанных авторами в годы исследования, латинское название этих видов местного агробиоразнообразия, местное и народные их название, краткие характеристики хозяйственно – полезных признаков этих местных сортов, а также место их выращивания. Приведенный научный материал в фотографиях и описаниях могут представлять интерес для работников сельского хозяйства, фермеров, студентов и большого круга читателей, любителей агробиоразнообразия и сельского хозяйства.

Редактор:

Сардоров Махмадиёр – доктор сельскохозяйственных наук, профессор, член - корреспондент Академии сельскохозяйственных наук, Заслуженный Работник Таджикистана.

Dedicated to the 20th Independent of Republic of Tajikistan

UDK: 40.3+41+42.3

P-29

Authors:

Partoev Kurbonali – senior staff scientist, Ph.D. of agricultural science

Melikov Kurbonali - scientific associate, researcher

Sulangov Makhmadzamon – senior staff scientist

Jumakhmadov Asomiddin – agronomist, researcher.

In photo atlas brining the research results of researchers Institute of botany, physiology and genetics of plants of Academy of sciences of Republic Tajikistan, Institute of gardening and vegetable growing of Academy of agricultural sciences of Tajikistan and Public organization «Hamkory bahri tarakiyot» in cooperation with the Ministry of Agriculture of Republic of Tajikistan, conducting on 2007-2010.

Researches on revealing and the description of valuable local grades fruit, grain and forage crops are spent in the conditions of Gissar, Rasht, Zarafshan, Istaravshan and Vahsh valleys of Tajikistan at financial support of Christensen Fund.

Here was brining of original photos of local grades of agricultural crops and breeds of the animals made authors in days of research, the Latin name of these kinds of a local agrobiodiversity, local and national their names, short characteristics economic - useful signs of these local grades, and also a place of their cultivation. The resulted scientific material in photos and descriptions can be of interest for specialists of agriculture, farmers, students and the big circle of readers, fans of agrobiodiversity and agriculture.

Consultant:

Sardorov Makhmadiyer – the Doctor of Agriculture, Corresponding member of the Academy of Agricultural Sciences, The Honoured Worker of Tajikistan.

I. ВОДИИ ҲИСОР, ТОЧИКИСТОН. ГИССАРСКАЯ ДОЛИНА, ТАДЖИКИСТАН. GISSAR VALLEY, TAJIKISTAN

Водии Ҳисор дар маркази Тоҷикистон ҷойгир мебошад ва мувофиқи ахборотҳои таърихӣ дар ин водӣ одамон 8 ҳазор қабл ба кишоварзӣ машғул буданд. Қадимтарин ҷойҳои зироатчиғии ин водӣ минтақаҳои Қаратағ, Хонақои Кӯҳӣ ва Қалъаи Ҳисор ба шумор мераванд. Мо ба ин минтақаҳои қадимаи водӣ сафар намудем, ки донишҳои суннатӣ дар байни аҳоли ва гуногунии биологии набототу ҳайвонотро дар ин минтақаҳои қадимаи зироатчиғии водии Ҳисор муайян намоем. Мувофиқи маълумотҳои ба даст овардаи мо одамон дар водии Ҳисор аз қадимулайём ба истехсоли мевагиҳо, ба тоқпарварӣ, ба истехсоли ғалладонагиҳо, парвариши чорво ва паррандагон банд буданд. Мо дар ин водӣ дар ҳудуди якчанд деҳаҳо тадқиқотҳои ҳешро оиди гуногунии агробиологии маҳал гузаронидем, ки натиҷаҳои онҳо дар поён пешкаш мегарданд.

Гиссарская долина расположена в центре Таджикистана и согласно историческим источникам здесь люди занимались сельским хозяйством более 8 тысяч лет тому назад. Старинные места земледелия в этой долине считаются ущелья Каратаг, Горное Хонако и равнины Гиссарской крепости. В связи с этим нами были организованы экспедиции в эти старинные местности для выявления традиционных знаний среди населения и биоразнообразия флоры и фауны в этих местах. Согласно полученной нами информации с давних времен люди в Гиссарской долине были заняты производством продукции садоводства, виноградарства, выращиванием зерновых культур, разведением животных и птиц. Мы выбрали несколько сел в этой долине для ведения исследований по описанию местного агробиоразнообразия, результат которых приводятся здесь внизу.

The Gissar valley is situated in the centre of the Tajikistan and according to some historical sources its inhabitants were engaged in agriculture 8 thousand years ago. Local people were involved in gardening, wine-growing, grain growing, and animal and poultry breeding. The Karatag, Gornoe Khonako gorges and Gissar fort plains are of the old farming centers in the valley and in this context, we chose as

expedition valleys for discovering traditional knowledge and agro biodiversity. The information received in several selected villages about characteristic of local agriculture varieties is given below.

Расми 1 . Дарахти бисёрсолаи сада, ноҳияи Рӯдакӣ, 2009.

Фото 1. Многолетное дерево сада, район Рудаки, 2009.

Picture 1. The many eays trees of sada, Rudaki district, 2009.

Расми 2. Сӯҳбат бо калонсолони деҳаи Тудаи ноҳияи Ҳисор, 2007.

Фото 2. Дискуссия со старейшинами село Туда Гиссарского района, 2007.

Picture 2. Discussion with elders in Tuda village Gissar district, 2007.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 3. Навъи маҳаллӣ – Сурхак, ноҳияи Ҳисор, 2008. *Тезпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 3. Местный сорт – Сурхак, Гиссарский район, 2008. *Ранний, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 3. Local variety – Surkhak, Gissar district, 2008. *Early-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 4. Навъи маҳаллӣ – Атлассеб, ноҳияи Ҳисор, 2009. *Барвақтӣ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 4. Местный сорт – Атлассеб, Гиссарский район, 2009. *Ранний, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 4. Local variety – Atlasseb, Gissar district, 2009. *Late-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 5. Навъи маҳаллӣ – Сафедсеб, ноҳияи Ҳисор, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 5. Местный сорт – Сафедсеб, Гиссарский район, 2009.

Среднеспелый, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 5. Local variety – Safedseb, Gissar district, 2009.

Mid season, fruitful, succulent, sweet, resistant to diseases.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 6. Навъи маҳаллӣ – Миёнапазак, ноҳияи Ҳисор, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 6. Местный сорт – Миёнапазак, Гиссарский район, 2009.

Среднеспелый, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 6. Local variety – Safedseb, Gissar district, 2009.

Mid season, fruitful, succulent, sweet, resistant to diseases.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 7. Навъи маҳаллӣ – Чиллагӣ, ноҳияи Ҳисор, 2009.

Барвақтӣ, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба касалиҳо тобовар.

Фото 7. Местный сорт – Чиллагӣ, Гиссарский район, 2009.

Ранний, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 7. Local variety – Chilagi, Gissar district, 2009.

Early- ripening, fruitful, succulent, sweet, resistant to diseases.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 8. Навъи маҳаллӣ – Ниёзбой, ноҳияи Рӯдакӣ, 2009.

Барвақтӣ, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба касалиҳо тобовар.

Фото 8. Местный сорт – Ниёзбои, район Рӯдаки, 2009.

Ранний, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 8. Local variety – Niyozboi, Rudaki district, 2009.

Early- ripening, fruitful, succulent, sweet, resistant to diseases.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 9. Навъи маҳаллӣ – Турушаксеб, ноҳияи Ҳисор, 2009.

Дерназ, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 9. Местный сорт – Турушаксеб, Гиссарский район, 2009.

Позднеспелый, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 9. Local variety – Turushakseb, Gissar district, 2009.

Late-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 10. Навъи маҳаллӣ - Моҳтобӣ, ноҳияи Ҳисор, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 10. Местный сорт - Мохтоби, Гиссарский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 10. Local variety – Mohtobi, 2008.

Middle-riper, fruitful, succulent, sweet, resistant to diseases.

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 11. Навъи маҳаллӣ - Маҳаллӣ,
ноҳияи Ҳисор, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 11. Местный сорт - Махалли,
Гиссарский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
ароматный, устойчив к болезням.*

Picture 11. Local variety – Mahalli, 2008.

*Middle-riper, fruitful, succulent, sweet,
resistant to diseases.*

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 12. Навъи маҳаллӣ – Донаккафида ,
ноҳияи Ҳисор, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 12. Местный сорт – Донаккафида,
Гиссарский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
устойчив к болезням.*

Picture 12. Local variety – Donakkafida,
Gissar district, 2008.

*Middle-riper, fruitful, succulent, resistant to
diseases.*

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(*Prunus armeniaca*)

Расми 13. Навъи маҳаллӣ - Ҳисорӣ, ноҳияи Ҳисор, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 13. Местный сорт - Хисори, Гиссарский район, 2008.

Среднепелый, урожайный, сочный, ароматный, устойчив к болезням.

Picture 13. Local variety – Khisori, Gissar district, 2008.

Middle-riper, fruitful, succulent, sweet, resistant to diseases.

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(*Prunus armeniaca*)

Расми 14. Навъи маҳаллӣ - Ҳасақӣ, ноҳияи Ҳисор, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 14. Местный сорт - Ҳасаки, Гиссарский район, 2008.

Среднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 14. Local variety – Khasaki, Gissar district, 2008.

Middle-riper, fruitful, succulent, resistant to diseases.

ШАФТОЛУ. ПЕРСИК. PEACH
(Prunus persica)

Расми 15. Навъи маҳаллӣ – Сафедак, ноҳияи Рӯдакӣ, 2008.

Дерпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 15. Местный сорт – Сафедак, район Рудаки, 2008.

Позднеспелый, урожайный, вкусный, устойчив к болезням.

Picture 15. Local variety – Safedak, Rudaki district, 2008.

Late-ripening variety, productivity, sweet, resistant to diseases.

АНЦИРИ СИЁҲ. ЧЁРНЫЙ ИНЖИР. BLACK
FIG (Ficus carica L.)

Расми 16. Навъи маҳаллӣ – Сиёҳанҷир, ноҳияи Ҳисор, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 16. Местный сорт – Сиёҳанджир, Гиссарский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, вкусный, устойчив к болезням.

Picture 16. Local variety – Siyohanjir, Gissar district, 2008.

Middle-ripening variety, productivity, resistant to diseases.

ГЕЛОС. ЧЕРЕШНЯ. SWEET CHERRY
(*Serasus avium*)

Расми 17. Навъи маҳаллӣ – Сурхгелос, ноҳияи Ҳисор, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*
Фото 17. Местный сорт – Сурхгелос, Гиссарский район, 2009. *Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*
Picture 17. Local variety – Surkhgelos, Gissar district, 2009. *Middle-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

ГЕЛОС. ЧЕРЕШНЯ. SWEET CHERRY
(*Serasus avium*)

Расми 18. Навъи маҳаллӣ – Зардгелос, ноҳияи Ҳисор, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*
Фото 18. Местный сорт – Зардгелос, Гиссарский район, 2009. *Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*
Picture 18. Local variety – Zardgelos, Gissar district, 2009. *Middle-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

ГЕЛОС. ЧЕРЕШНЯ. SWEET CHERRY
(*Serasus avium*)

Расми 19. Навъи маҳаллӣ – Маҳаллӣ, ноҳияи Ҳисор, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*
Фото 19. Местный сорт – Маҳалли, Гиссарский район, 2009. *Среднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*
Picture 19. Local variety – Mahalli, Gissar district, 2009. *Middle-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

ОЛУЧА. ВИШНЯ. CHERRY
(*Prunus*) (*Cerasus*)

Расми 20. Навъи маҳаллӣ – Маҳаллӣ, ноҳияи Ҳисор, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*
Фото 20. Местный сорт – Маҳалли, Гиссарский район, 2009. *Среднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*
Picture 20. Local variety – Mahalli, Gissar district, 2009. *Middle-ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

ХАРБУЗА. ДЫНЯ. MELON
(*Cucumis melo* L.)

Расми 21. Навъи маҳаллӣ – Амирӣ, ноҳияи Ҳисор, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, сершира ва болаззат.

Фото 21. Местный сорт – Амири,
Гиссарский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, сочный и
вкусный.*

Picture 21. Local variety – Amiri, Gissar
district, 2008.

*Middle - ripening variety, fruitful, succulent
and delicious.*

ТАРБУЗ. АРБУЗ. WATERMELON FIRE
(*Citrullus lanatus*)

Расми 22. Навъи маҳаллӣ – Алобулло,
ноҳияи Ҳисор, 2009. *Дерпаз, серҳосил,
болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 22. Местный сорт – Алобулло,

Гиссарский район, 2009. *Среднеспелый,
урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 22. Local variety – Alobullo, Gissar
district, 2009. *Late-ripening variety, fruitful,
succulent, resistant to diseases.*

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPES
(*Vitis vinifera* L.)

Расми 23. Навъи маҳаллӣ - Цигарранг,
ноҳияи Ҳисор, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болазат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 23 . Местный сорт - Джигарранг,
Гиссарский район, 2009.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
устойчив к болезням.*

Picture 23. Local variety – Jigarrang, Gissar
district, 2009.

*Middle -ripening variety, fruitful, succulent,
resistant to diseases*

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPES
(*Vitis vinifera* L.)

Расми 24. Навъи маҳаллӣ - Чавз, ноҳияи
Варзоб, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болазат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 24 . Местный сорт - Джавз,
Варзобский район, 2009.

*Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив
к болезням.*

Picture 24. Local variety – Javs, Varzob
district, 2009.

Middle -ripening variety, fruitful, succulent,

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPES
(Vitis vinifera L.)

Расми 25. Навъи маҳаллӣ - Тойфӣ,
ноҳияи Варзоб, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 25 . Местный сорт - Тойфи,
Варзобский район, 2009.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
устойчив к болезням.*

Picture 25. Local variety – Toifi, Varzob
district, 2009.

*Middle -ripening variety, fruitful, succulent,
resistant to diseases.*

Расми 26. Косаи ширинӣ, ноҳияи
Шахринав, 2008.

Фото 26. Чашка ширини, Шахринавский
район, 2008.

Picture 26. The cap of shirini, Shakhrinav
district, 2008.

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(Juglans L.)

Расми 27. Навъи маҳаллӣ -
Бодомчормағз, ноҳияи Рӯдакӣ, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 27. Местный сорт –
Бодомчормағз (мягкоплодный), район
Рудаки, 2008.

*Среднезрелый, урожайный, устойчив к
болезням.*

Picture 27. Local variety –
Bodomchomagz, Rudaki district, 2008.

*Middle-ripening variety, productivity,
resistant to diseases.*

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(Juglans L.)

Расми 28. Навъи маҳаллӣ - Пӯчоктунук,
ноҳияи Турсунзода, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 28 . Местный сорт -
Мягкоплодный, Турсунзадевский район,
2008.

*Среднезрелый, урожайный, устойчив к
болезням.*

Picture 28. Local variety – Puchoqtunuk,
Tursunzoda district, 2008.

*Middle-ripening variety, productivity,
resistant to diseases.*

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(*Juglans L.*)

Расми 29. Навъи маҳаллӣ – Қомба (аз тарафи рост), ноҳияи Ҳиссор, 2008.

Дерпаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 29 . Местный сорт – Комба (с права), Гиссарский район, 2008.

Позднеспелый, урожайный, устойчив к болезням.

Picture 29. Local variety – Qomba (from right), Gissar district, 2008.

Late-ripening variety, productivity, resistant to diseases.

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(*Juglans L.*)

Расми 30. Навъи маҳаллӣ – Бисёрмева, ноҳияи Варзоб, 2008.

Дерпаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 30 . Местный сорт – Многоплодный, Варзобский район, 2008.

Позднеспелый, урожайный, устойчив к болезням.

Picture 30. Local variety – Bisyormeva, Varzob district, 2008.

Late-ripening variety, productivity, resistant to diseases.

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(*Juglans L.*)

Расми 31. Навъи маҳаллӣ – Малик (аз чап),
ноҳияи Варзоб, 2008.

*Дерпаз, серҳосил, калонмева, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 31 . Местный сорт – Малик (слево),
Варзобский район, 2008.

*Позднеспелый, урожайный, крупноплодный,
устойчив к болезням.*

Picture 31. Local variety – Malik (from left),
Varzob district, 2008.

*Late-ripening variety, productivity, large-fruited,
resistant to diseases.*

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(*Prunus armeniaca*)

Расми 32. Навъи маҳаллӣ – Дудонак (аз
поён), ноҳияи Ҳисор, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 32. Местный сорт – Дудонак
(двухзернишко, внизу), Гиссарский район,
2008.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
устойчив к болезням.*

Picture 32. Local variety – Dudonak (Double
granule), Gissar district, 2008.

*Middle-riper, fruitful, succulent, resistant to
diseases.*

ТУТ. ТУТОВНИК. MULBERRY
(*Morus alba*)

Расми 33. Навъи маҳаллӣ - Бедона, ноҳияи Ҳисор, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 33 Местный сорт - Бедона, Гиссарский район, 2009.

Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 33. Local variety –Bedona, Gissar district, 2009. *Middle - ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

ТУТ. ТУТОВНИК. MULBERRY
(*Morus alba*)

Расми 34. Навъи маҳаллӣ - Шоҳтут, ноҳияи Варзоб, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 34. Местный сорт - Шохтут, Варзобский район, 2009.

Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 34. Local variety – Shohtut, Varzob district, 2009. *Middle - ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 35. Навъи маҳаллӣ – Чӯбкаду ,
ноҳияи Файзобод, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 35. Местный сорт – Чубкаду,
Файзабадский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, вкусный,
устойчив к болезням.*

Picture 35. Local variety – Chubkadu,
Faizobod district, 2008.

*Mid season, fruitful, delicious, resistant to
diseases.*

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 36. Навъи маҳаллӣ – Иродӣ ,
ноҳияи Рӯдакӣ, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 36. Местный сорт – Ироди, район
Рудаки, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, вкусный,
устойчив к болезням.*

Picture 36. Local variety – Irodi, Rudaki
district, 2008.

*Middle-ripening variety, productivity,
resistant to diseases*

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 37. Навъи маҳаллӣ – Паловкаду ,
ноҳияи Файзобод, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 37. Местный сорт – Паловкаду,
Файзабадский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, вкусный,
устойчив к болезням.*

Picture 37. Local variety – Palovkadu,
Faizobod district, 2008.

*Mid season, fruitful, delicious, resistant to
diseases.*

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 38. Навъи маҳаллӣ – Хучандӣ,
ноҳияи Ҳисор, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 38. Местный сорт – Хужанди,
Гиссарский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, вкусный,
устойчив к болезням.*

Picture 38. Local variety – Khujandi, Gissar
district, 2008.

*Mid season, fruitful, delicious, resistant to
diseases.*

ЗАФИР. ЛЕН. FLAX
(Linum L.)

Расми 39. Навъи маҳаллӣ – Чойдорӣ,
ноҳияи Ҳисор, 2009.

Миёнапоз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 39. Местный сорт – Чойдори,
Гиссарский район, 2009.

*Среднеранний, урожайный, устойчив к
болезням.*

Picture 39. Local variety – Joidori, Gissar
district, 2009.

Middle- ripening, fruitful, resistant to diseases.

Майсаи гандум. Ростки пшеницы. Shoot of
wheat. (Triticum aestivum)

Расми 40. Майсаи гандум барои тайёр
намудани суманак, ноҳияи Ҳисор, 2009.

Фото 40. Ростки пшеницы, используемые
для приготовления суманак, Гиссарский
район, 2009.

Picture 40. The shoot of weat for preparation of
sumanak, Gissar district, 2009.

БУЗ. КОЗА. GOAT
(*Capra aegagrus hircus*)

Расми 41. Зоти маҳаллӣ – Дубичазой (дар сол ду бор бу бичагӣ мезояд), ноҳияи Варзоб, 2008.

Сермахул ва ба касалиҳо тобовар.

Фото 41. Местная порода – Дубичазой (*приносящая по два козленка два раза в год*), Варзобский район, 2008.

Продуктивный и устойчив к болезням.

Picture 41. Local species – Dubachazoi (*she-goats bearing two kids at a time twice a year*), Varzob district, 2008.

Productive and resistant to diseases.

ГОВ. КОРОВА. COW
(*Bos taurus taurus L.*)

Расми 42. Модагови зоти маҳаллӣ – Ҷойдорӣ, ноҳияи Шаҳринав, 2008.

Сермахул ва ба касалиҳо тобовар.

Фото 42. Местная порода коровы – Дждойдори, Шаҳринавский район, 2008.

Продуктивный и устойчив к болезням.

Picture 42. Local species of cow– Joidori, Shahrinav district, 2008.

Productive and resistant to diseases.

II. ВОДИИ РАШТ, ТОЧИКИСТОН. РАШТСКАЯ ДОЛИНА, ТАДЖИКИСТАН. RASHT VALLEY, TAJIKISTAN

Водии Рашт дар қисми шарқии Тоҷикистон ҷойгир аст. Ин водии кӯҳистон асосан бо таъбу ширинии меваҳои боллазату шаҳдбораи дер боз дар дилҳо маскан ёфтааст. Зироатчиҳои дар ин ҷо таърихи тӯлониро дар бар мегирад. Мардуми ин диёр аз қадимулайём ба галлакорӣ, богдорӣ, сабзавоткорӣ ва чорводорию паррандапарварӣ шӯғул меварзиданд. Кишоварзӣ асоси боэътимоди рӯзгузарони аҳолии ин минтақаи кӯҳистон ба шумор меравад. Мо барои омӯхтани анъанаҳои мардумӣ ва гуногунии агробиолгии водии Рашт дар ин ҷо ба якчанд деҳҳо сафар намудем ва натиҷаҳои ин маводҳои ба даст овардашударо оиди тавсифи баъзе аз навҳои нодири маҳалии зироатҳои кишоварзӣ дар поён пешкаш менамоем.

Раштская долина расположена на восточной части Таджикистана. Это горной долины славится из давних времен своими качественными и сочными плодами различных фруктовых деревьев. Земледелие здесь имеет свои исторические корни. Жители этой местности с давних времен был занят зерноводством, садоводством, овощеводством, животноводством и птицеводством. Сельское хозяйство было основным источником жизнедеятельности населения этого горного края. Нами была организована экспедиция по изучению традиционных знаний и выявлению агробиоразнообразия на территории нескольких ущелий и старых сел Раштской долины, результаты которых о характеристике ценных местных сортов сельскохозяйственных культур приводится в нижеприведенной информации.

The Rasht valley is located in the east part of Tajikistan. This mountain valley from long historical times is famous for the qualitative and juicy fruits of various fruit trees. Agriculture here too has the historical roots. The people of this earth were to occupy for a long time crops growing, gardening, vegetable growing, animal industries and poultry farming. The agriculture was the basic source of ability to live of the

population of this mountain region. We organized an expedition on study of traditional knowledge and detection of agro biodiversity on the territory of some gorges and old villages of Rasht valley, the results about characteristic of local agriculture varieties is bringing in the below.

Расми 43 . Деҳаи Хоит, ноҳияи Рашт, 2008

Фото 43 . Село Хаит, Раштский район, 2008

Picture 43. The village of Khoit, Rasht district, 2008

Расми 44. Фасли тирамоҳи водии Рашт, 2009.

Фото 44. Осень Раштской долины, 2009.

Picture 44. The Autumn season in Rasht valley, 2009.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 45. Навъи маҳаллӣ – Ширинсеб, ноҳияи Ҷиргатол, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 45. Местный сорт – Ширинсеб, Джиргатальский район, 2009.

Среднезрелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 45. Local variety – Shirinseb, Jirgatal district, 2009. *Middle-ripening*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 46. Навъи маҳаллӣ – Шохинсеб, ноҳияи Рашт, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 46. Местный сорт – Шохинсеб, Раштский район, 2009. *Среднезрелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

устойчив к болезням.

Picture 46. Local variety – Shohinseb, Rasht district, 2009. *Middle-ripening variety, fruitful, succulent.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 47. Навъи маҳаллӣ – Рахшак, ноҳияи
Чиргатол, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 47. Местный сорт – Рахшак,
Джиргатальский район, 2009.

*Среднезрелый, урожайный, сочный,
ароматный, устойчив к болезням.*

Picture 47. Local variety – Rakhshak, Jirgatal
district, 2009.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 48. Навъи маҳаллӣ – Сурхак, ноҳияи
Тоҷикобод, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат,
ба касалиҳо тобовар.*

Фото 48. Местный сорт – Сурхак,
Таджикабадский район, 2009. *Среднезрелый,
урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 49. Навъи маҳаллӣ – Хубонӣ,
ноҳияи Рашт, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 49. Местный сорт – Хубони,
Раштский район, 2009.

*Среднепелый, урожайный, сочный,
ароматный, устойчив к болезням.*

Picture 49. Local variety – Khuboni, Rasht
district, 2009.

*Mid season, fruitful, succulent, sweet, resistant
to diseases.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 50. Навъи маҳаллӣ – Сафедсеб,
ноҳияи Рашт, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 50. Местный сорт – Сафедсеб,
Раштский район, 2009.

*Среднепелый, урожайный, сочный,
ароматный, устойчив к болезням.*

Picture 50. Local variety – Safedseb, Rasht
district, 2009.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 51. Навъи маҳаллӣ – Қомбасеб,
ноҳияи Рашт, 2009. *Дерпаз, серҳосил,
болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 51. Местный сорт – Комбасеб,
Раштский район, 2009. *Позднеспелый,
урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 51. Local variety – Qombaseb, Rasht
district, 2009. *Late-ripening variety, fruitful,
succulent, resistant to diseases.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 52. Навъи маҳаллӣ – Пахтасеб, ноҳияи
Рашт, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 52. Местный сорт – Пахтасеб, Раштский
район, 2009. *Среднеспелый, урожайный, сочный,
устойчив к болезням.*

Picture 52. Local variety – Pakhtaseb, Rasht district,
2009. *Middle-ripening variety, fruitful, succulent,
resistant to diseases.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 53. Навъи маҳаллӣ – Тобистона, ноҳияи Тоҷикобод, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 53. Местный сорт – Тобистона, Таджикабадский район, 2009. *Среднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 53. Local variety – Tobistona, Tojikobod district, 2009. *Middle-ripening variety, fruitful,*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 54. Навъи маҳаллӣ – Малики, ноҳияи Рашт, 2009. *Дерназ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 54. Местный сорт – Малики, Раштский район, 2009. *Позднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 54. Local variety – Maliki, Rasht district, 2009. *Late-ripening variety, fruitful, succulent. resistant to diseases.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(*Malus domestica*)

Расми 55. Навъи маҳаллӣ – Сафари, ноҳияи Рашт, 2009. *Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 55. Местный сорт – Сафари, Раштский район, 2009. *Среднезрелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 55. Local variety – Safari, Rasht district, 2009. *Middle-ripening variety fruitful succulent*

НОК. ГРУША. PEAR
(*Pyrus communis*)

Расми 56. Навъи маҳаллӣ - Раштӣ, ноҳияи Рашт, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 56. Местный сорт - Рашти, Раштский район, 2008.

Среднезрелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 56. Local variety – Rashti, Rasht

НОК. ГРУША. PEAR
(*Pyrus communis*)

Расми 57. Навъи маҳаллӣ - Маҳаллӣ, ноҳияи Рашт, 2008.

Миёнапоз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 57. Местный сорт - Махалли, Раштский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 57. Local variety – Mahalli, Rasht

НОК. ГРУША. PEAR
(*Pyrus communis*)

Расми 58. Навъи маҳаллӣ - Ғармӣ, ноҳияи Рашт, 2008.

Миёнапоз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 58. Местный сорт - Гарми, Раштский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 58. Local variety – Garmi, Rasht district,

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 59. Навъи маҳаллӣ - Маҳаллӣ,
ноҳияи Чиргатол, 2010.

*Дерпаз, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 59. Местный сорт - Махалли,
Джиргатальский район, 2010.

Позднеспелый, урожайный, сочный,

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 60. Навъи маҳаллӣ - Қандак, ноҳияи
Чиргатол, 2010.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯӣ, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 60. Местный сорт - Кандак,
Джиргатальский район, 2010.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
ароматный, устойчив к болезням*

ТУТ. ТУТОВНИК. MULBERRY
(Morus alba)

Расми 61. Навъи маҳаллӣ - Сафедтут, ноҳияи Рашт, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 61. Местный сорт - Сафедтут, Раштский район, 2009.

Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 61. Local variety – Safedtut, Rasht district, 2009. *Middle - ripening variety, fruitful, succulent, resistant to diseases.*

ОЛУЧАИ КҶҲӢ. ГОРНАЯ ВИШНЯ.
MOUNTAIN CHERRY
(Prunus) (Cerasus)

Расми 62. Навъи маҳаллӣ – Олучаи кӯҳӣ, ноҳияи Ҷиргатор, 2010.

Дерпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 62. Местный сорт – Олучаи кухи, Джиргатальский район, 2010.

Позднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.

Picture 62. Local variety – Oluchai kuhi, Jirgatal district, 2010.

Late ripening, fruitful, succulent, resistant to

АНГАТ. ОБЛЕПИХА. SEA-
BUCKTHORN
(*Hipporhae rhamnoides L.*)

Расми 63. Навъи маҳаллӣ – Кӯҳӣ, ноҳияи
Циргатол, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 63. Местный сорт – Кухи,
Джиргатальский район, 2009.

*Среднепелый, урожайный, устойчив к
болезням.*

Picture 63. Local variety – Kuhi, Jirgatal
district, 2009.

КОТ. СМОРОДИНА. CURRANT
(*Ribes nigrolaria*)

Расми 64. Навъи маҳаллӣ – Кӯҳӣ, ноҳияи
Циргатол, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 64. Местный сорт – Кухи,
Джиргатальский район, 2009.

*Среднепелый, урожайный, устойчив к
болезням.*

Picture 64. Local variety – Kuhi, Jirgatal
district, 2009.

ГАНДУМ. ПШЕНИЦА. WHEAT
(*Triticum aestivum*)

Расми 65. Навъи маҳаллӣ – Сурхак, ноҳияи Циргатол, 2009.

Миёнапаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 65. Местный сорт – Сурхак, Джиргатальский район, 2009.

Среднеспелый, урожайный, устойчив к болезням.

Picture 65. Local variety – Surkhak, Jirgatal district, 2009.

Middle ripening, high yield, resistant to diseases.

Расми 66. Нони кулчаи тоҷикӣ, 2009

Фото 66. Лепешки таджикской кулчи,
2009

Расми 67. Пӯхтани гирдачаи тоҷикӣ, 2009

Фото 67. Приготовления таджикской гирдачи, 2009

Picture 67. Preparation of cake girdachai tojiki, 2009

Расми 68. Нони гирдачаи тоҷикӣ, 2009

Фото 68. Лепешки таджикской гирдачи, 2009

Picture 68. Cake girdachai tojiki, 2009

Расми 69. Замини деҳқон, ноҳияи Нуробод, 2009

Фото 69. Фермерское поле, Нурабадский район, 2009

ПАЙВАНД. ПРИВИВКА. GRAFTING

Расми 70. Пайванди дарахтони себ ва нок, ноҳияи Рашт, 2009.

Фото 70. Прививка деревьев яблони и груши, Раштский район, 2009.

ЧИДАНИ КАРТОШКА. УБОРКА
КАРТОФЕЛЯ. HARVESTING OF POTATO
(*Solanum tuberosum* L.)

Расми 71. Картошказор – Ноҳияи Чиргатоль,
2008.

Фото 71. Картофельное поля – Джиргатальский
район, 2008.

БОҚЛЕ. КОНСКИЕ БОБЫ. FIELD
(HORSE) BEAN

(*Vicia faba* L.)

Расми 72. Навъи махаллӣ - Ҷойдорӣ,
ноҳияи Тоҷикобод, 2007.

Дерназ, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 72. Местный сорт - Джойдори,
Таджикабадский район, 2007.

*Позднеспелый, урожайный, устойчив к
болезням.*

Picture 72. Local variety - Joidori

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 73. Навъи маҳаллӣ – Ширкаду,
ноҳияи Рашт, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 73. Местный сорт – Ширкаду,
Раштский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, вкусный,
устойчив к болезням.*

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 74. Навъи маҳаллӣ – Зардкаду,
ноҳияи Тоҷикобод, 2008.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 74. Местный сорт – Зардкаду,
Таджикабадский район, 2008.

*Среднеспелый, урожайный, вкусный,
устойчив к болезням.*

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 75. Навъи маҳаллӣ – Иродӣ, ноҳияи Нуробод, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 75. Местный сорт – Ироди, Нурабадский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, вкусный, устойчив к болезням.

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 76. Навъи маҳаллӣ – Кулчакаду, ноҳияи Нуробод, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 76. Местный сорт – Кулчакаду, Нурабадский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, вкусный, устойчив к болезням.

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(*Cucurbita L.*)

Расми 77. Навъи маҳаллӣ – Обкаду, ноҳияи Нурабод, 2008.

Дерпаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 77. Местный сорт – Обкаду, Нурабадский район, 2008.

Позднеспелый, урожайный, устойчив к болезням.

ЧУВОРИМАККА. КУКУРУЗА. MAIZE.
(*Zea mays L.*)

Расми 78. Навъи маҳаллӣ – Тобовар (ба хушкӣ тобовар аст, муаллифи навъ деҳқон *Ғайратио Маҳмадиоев*), ноҳияи Рашт, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, ба хушкӣ ва касалиҳо тобовар.

Фото 78 . Местный сорт - Тобовар (засухоустойчивый, автор сорта фермер *Ғайратио Маҳмадиоев*), Раштский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, устойчив к засухе и болезням.

Picture 78. Local variety – Tovoar (resistant to

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(Juglans L.)

Расми 79. Навъи маҳаллӣ - Қоқатак, ноҳияи Рашт, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 79 . Местный сорт - Мягоплодный, Раштский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, устойчив к болезням.

Picture 79. Local variety – Qoqatak, Rasht district. 2008.

ЛУБИЁ. ФАСОЛЬ. BEAN (Phaseolus L.)

Расми 80. Навъи маҳаллӣ- Сурхак, ноҳияи Точикобод, 2008. *Тезпаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 80. Местный сорт- Сурхак, Таджикабадский район, 2008. *Скороспелый, урожайный, устойчивый к болезням.*

Picture 80. Locally variety - Surkhak, Tojikobod district. 2007

ТЎҒ. ТУҒ. ТУҒ
(///)

Расми 81. Навъи маҳаллӣ - Маҳаллӣ,
ноҳияи Рашт, 2008.

Дерназ, ба хушкӣ ва касалиҳо тобовар.

Фото 81 . Местный сорт - Маҳалли,
Раштский район, 2008.

*Позднеспелый, устойчив к засухе и
болезням.*

Picture 81. Local variety - Mahalli, Rast

ЗАНБЎРПАРВАРӢ. ПЧЕЛОВОДСТВО.
APICULTURE

Расми 82. Занбӯрпарварӣ – соҳаи даромаднок ба
шумор меравад.

Фото 82. Пчеловодство является доходным
делом.

Picture 82. Apiculture is profit business.

АСП. ЛОШАДЬ. HORSE
(Eguus L.)

Расми 83. Зоти маҳаллӣ – Рахш, ноҳияи
Циргатол, 2008.

Пурқувват ва ба касалиҳо тобовар.

Фото 83. Местная порода – Рахш,
Джиргатальский район, 2008.

Сильный и устойчив к болезням.

Picture 83. Local species – Rakhsh, Jirgatal

ГУСОЛА. ТЕЛЕНОК. CALF
(Bos taurus taurus L.)

Расми 84. Зоти маҳаллӣ – Алло, ноҳияи
Циргатол, 2008.

Сермаҳсул ва ба касалиҳо тобовар.

Фото 84. Местная порода – Алло,
Джиргатальский район, 2008.

Продуктивный и устойчив к болезням.

III. ВИЛОЯТИ СУҒД, ТОЧИКИСТОН. САГДИЙСКАЯ ОБЛАСТЬ, ТАДЖИКИСТАН. SUGD OBLAST, TAJIKISTAN

Вилояти Суғд дар қисми шимолии Тоҷикистон ҷойгир мебошад ва мувофиқи ахборотҳои мавҷуда мардуми меҳнатқарини ин диёр аз қадимулайём ба кишоварзӣ машғул буданд. Яке аз қадимтарин ҷойҳои зироатпарварӣ дар ин ҷо водиҳои Истаравшон ва Заравшон ба шумор мераванд. Мо ба ин водиҳои қадимаи зироатчиғӣ сафар доштем, то ин ки донишҳои суннатӣ ва ғуногунии агробиологии ин минтақаҳоро омӯзем. Мувофиқи маълумотҳои ба даст овардаи мо мардум дар ин водиҳо аз қадимулайём ба истехсоли мевагиҳо, ғалладонагиҳо, парвариши чорво ва паррандагон банд будаанд. Мо дар ин ду водии вилоят дар ҳудуди якҷанд деҳаҳо тадқиқотҳоро оиди ғуногунии агробиологии маҳаллӣ гузаронидем, ки натиҷаҳои онҳо дар поён пешкаш мегарданд.

Сагдийская область расположена в северной части Таджикистана и согласно имеющейся информации трудолюбивый народ здесь были заняты сельским хозяйством из давних исторических времен. Одним их старинных мест земледелия здесь считаются Истаравшанские и Заравшанские долины. Нами были организованы поездки в эти старинные земледельческие местностей для изучения традиционных знаний и агробиоразнообразия в этих местностях. Согласно полученной нами информации с давних времен люди в этих долинах были заняты производством продукции садоводства, зерновых культур, разведением животных и птиц. Мы

выбрали несколько сел в этих долинах для ведения исследований по описанию местного агробιοразнообразия, результат которых приводятся внизу.

The Sugd oblast is located in northern part of Tajikistan and according to the available information the hardworking people here have been occupied by agriculture from old historical times. One their ancient places of agriculture is Istaravshan and Zaravshan valleys here are considered. We had been organized trips to these ancient agricultural valleys for studying of traditional knowledge and agro biodiversity in these valleys. According to the information received by us for a long time people in these valleys have been occupied by production of gardening, grain crops, animal husbandry and birds. We have chosen some villages in these valleys for conducting researches under the description of the local agro biodiversity, which result are resulted below.

Расми 85 . Роҳи кӯҳӣ дар байни водиҳои Зарафшону Истарафшон.

Фото 85. Горная дорога между Зарафшанской и Истрафшанской долинах.

Picture 85. The mountain road between Zarafshan

Расми 86. Боғи кӯҳӣ. Кӯҳистони Мастчоҳ, 2008

Фото 86. Горный сад. Горная Мастчач, 2008

Picture 86. The mountain garden. Gornya Mastchob

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 87. Навъи маҳаллӣ – Гулобӣ,
ноҳияи Айнӣ, 2007.

*Миёнапаз, серҳосил, болазат, хушбӯй, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 87. Местный сорт – Гулоби,
Айнинский район, 2007.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 88. Навъи маҳаллӣ – Тирамоҳӣ,
ноҳияи Айнӣ, 2007. *Дерназ, серҳосил,
болазат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 88. Местный сорт – Тирамохи,
Айнинский район, 2007. *Среднеспелый,
урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 89. Навъи маҳаллӣ – Хусни Юсуф, ноҳияи Истаравшан, деҳқон Зиёдуллоев Кутфулло, 2007.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 89. Местный сорт – Хусни Юсуф, Истаравшанский район, фермер Зиёдуллоев Кутфулло, 2007.

Содиротворителӣ, инноватсионӣ, асосӣ

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 90. Навъи маҳаллӣ – Гирдсеб, ноҳияи Айнӣ, 2007.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба касалиҳо тобовар.

Фото 90. Местный сорт – Гирдсеб, Айнинский район, 2007.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 91. Навъи маҳаллӣ –Атрсеб, ноҳияи Исфара, 2008. *Дерназ, серҳосил, болазат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 91. Местный сорт – Атрсеб, Исфаринский район, 2008. *Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 92. Навъи маҳаллӣ – Ворух, ноҳияи Исфара, 2008. *Дерназ, серҳосил, болазат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 92. Местный сорт – Ворух, Исфаринский район, 2008. *Среднеспелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 93. Навъи маҳаллӣ – Сурхсеб, ноҳияи Исфа́ра, 2008. *Дерпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 93. Местный сорт – Сурхсеб, Исфа́ринский район, 2008. *Среднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 93. Local variety – Surkhseb, Isfara district, 2008. *Late ripening variety, fruitful, succulent*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 94. Навъи маҳаллӣ – Пайвандӣ, ноҳияи Айнӣ, 2008. *Дерпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 94. Местный сорт – Пайванди, Айнинский район, 2008. *Среднепелый, урожайный, сочный, устойчив к болезням.*

Picture 94. Local variety. Pайvandi. Aini district

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(*Malus domestica*)

Расми 95. Навъи маҳаллӣ – Шакарсеб, ноҳияи Исфара, 2008. *Дерпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.*

Фото 95. Местный сорт – Шакарсеб,

НОК. ГРУША. PEAR
(*Pyrus communis*)

Расми 96. Навъи маҳаллӣ - Сурхнок, ноҳияи Айни, 2007.

Дерпаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 96. Местный сорт - Сурхнок, Айнинский район, 2007.

Позднеспелый, урожайный, сочный

НОК. ГРУША. PEAR
(*Pyrus communis*)

Расми 97. Навъи маҳаллӣ - Сурхнок,
ноҳияи Исфара, 2008.

*Барвақтӣ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 97. Местный сорт - Сурхнок,
Исфаринский район, 2008. **Ранний,**
урожайный, сочный, устойчив к болезням.

НОК. ГРУША. PEAR
(*Pyrus communis*)

Расми 98. Навъи маҳаллӣ - Тагҷой, ноҳияи
Исфара, 2008.

*Дерназ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 98. Местный сорт - Тагджой,
Исфаринский район, 2008. **Ранний,**

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPS
(*Vitis vinifera* L.)

Расми 99. Навъи маҳаллӣ – Кишмиши сиёҳ,
ноҳияи Истаравшан, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 99. Местный сорт – Кишмиши сиёҳ,
Истаравшанский район. 2009. *Среднеспелый.*

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPS
(*Vitis vinifera* L.)

Расми 100. Навъи маҳаллӣ - Басарга,
ноҳияи Истаравшан, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тововар.*

Фото 100. Местный сорт - Басарга,
Истаравшанский район. 2009.

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPS
(*Vitis vinifera* L.)

Расми 101. Навъи маҳаллӣ - Соҳибӣ,
ноҳияи Истаравшан, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 101. Местный сорт - Сохиби,
Истаравшанский район, 2009.

*Среднеспелый, урожайный, сочный,
устойчив к болезням.*

АНГУР. ВИНОГРАД. GRAPS
(*Vitis vinifera* L.)

Расми 102. Навъи маҳаллӣ - Ҳусейнӣ,
ноҳияи Истаравшан, деҳқон, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 102. Местный сорт - Хусейни,
Истаравшанский район, 2009.

ШАФТОЛУ. ПЕРСИК. РЕАСН
(Prunus persica)

Расми 103. Навъи маҳаллӣ – Тагҷой,
ноҳияи Айнӣ, 2007.

*Дерназ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 103. Местный сорт – Тагджои,
Айнинский район, 2007.

ШАФТОЛУ. ПЕРСИК. РЕАСН
(Prunus persica)

Расми 104. Навъи маҳаллӣ – Лучак,
ноҳияи Исфара, 2008.

*Дерназ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
тобовар.*

Фото 104. Местный сорт – Лучак.

ШАФТОЛУ. ПЕРСИК. PEACH
(Prunus persica)

Расми 105. Навъи маҳаллӣ – Тирамоҳӣ, ноҳияи Исфара, 2008.

Дерназ, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 105. Местный сорт – Тирамохи, Исфаринский район, 2008.

ШАФТОЛУ. ПЕРСИК. PEACH
(Prunus persica)

Расми 106. Навъи маҳаллӣ – Анҷиршафтолу, ноҳияи Исфара, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо тобовар.

Фото 106. Местный сорт – Анҷиршафтолу, Исфаринский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, вкусный, устойчив к болезням.

Picture 106. Local variety – Anjirshaftolu,

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

Расми 107. Навъи маҳаллӣ - Пайвандӣ, ноҳияи
Айнӣ, 2007.

Фото 107 . Местный сорт - Пайванди, Айнинский
район, 2007.

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ
АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

Расми 108. Навъи маҳаллӣ - Чиллагӣ, ноҳияи
Айнӣ, 2007.

Фото 108. Местный сорт - Чиллаги, Айнинский

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

Расми 109. Навъи маҳаллӣ - Хокироҳӣ, ноҳияи
Айнӣ, 2007.

63

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

Расми 110. Навъи маҳаллӣ - Кандак, ноҳияи Айнӣ,
2008.

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

Расми 111. Навъи маҳаллӣ - Хасаки, ноҳияи
Исфара, 2008.

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

Расми 112. Навъи маҳаллӣ - Ҷамана, ноҳияи...

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ
АБРИКОС. DRY APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 113. Навъи маҳаллӣ - Зурмой ноҳияи

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ
АБРИКОС. DRY APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 114. Навъи маҳаллӣ - Бинигарӣ ,
ноҳияи Исфара, 2008.

Расми 114. Масъулий сарф. Бинигарӣ

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ
АБРИКОС. DRY APRICOT
(*Prunus armeniaca*)

Расми 115. Навъи маҳаллӣ - Кандак, ноҳияи Исфара, 2008.

Фото 115. Местный сорт - Кандак

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ
АБРИКОС. DRY APRICOT
(*Prunus armeniaca*)

Расми 116. Навъи маҳаллӣ - Моҳтобӣ, ноҳияи Исфара, 2008.

Фото 116. Местный сорт - Моҳтоби, Исфаринский район, 2008.

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ АБРИКОС.
DRY APRICOT (Prunus armeniaca)

МАВИЗИ ТУТ. СУХОЙ ТУТОВНИК.
DRY MULBERRY
(Morus alba)

Расми 119. Навъи маҳаллӣ - Челак,
ноҳияи Айнӣ, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба
касалиҳо тобовар.*

СЕБИ ХУШК. СУХОЕ ЯБЛОКО. DRY APPLE
(Malus domestica)

Расми 120. Навъи маҳаллӣ – Гирдсеб, ноҳияи
Айнӣ, 2007.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба
касалиҳо тобовар.*

Фото 120. Местный сорт – Гирдсеб, Айнинский

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 123. Навъи маҳаллӣ –Тамшокаду,

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(Cucurbita L.)

Расми 124. Навъи маҳаллӣ –Чубкаду, ноҳияи

КАДУ. ТЫКВА. PUMPKIN
(*Cucurbita L.*)

Расми 125. Навъи маҳаллӣ – Тамошокаду,
ноҳияи Айнӣ, 2007.

*Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо
товар.*

Фото 125. Местный сорт – Тамошокаду,
Айнинский район, 2007.

ХАРБУЗА. ДЫНЯ. MELON
(*Cucumis melo L.*)

Расми 126. Навъи маҳаллӣ – Оби набот,
ноҳияи Истаравшан, 2008.

Миёнапаз, серҳосил, серишира ва болаззат.

Фото 126. Местный сорт – Оби набот,
Истаравшанский район, 2008.

Среднеспелый, урожайный, сочный и вкусный.

КОЛЛЕКСИЯИ ДЕҲҚОН. КОЛЛЕКСИЯ
ФЕРМЕРА. FARMER COLLECTION

Расми 127. Коллексияи навъҳои маҳаллии зироатҳо. Деҳқон Зоҳид Каримов, ноҳияи Айнӣ, 2007.

Бештар аз 40 навъҳои маҳаллӣ аз соли 1980 то кунун нигоҳ дошта мешаванд.

Фото 127. Коллекция местных сортов

ЧОРМАҒЗ. ОРЕХ. NUT
(Juglans L.)

Расми 128. Навъи маҳаллӣ - Серҳосил, ноҳияи Айнӣ, 2007.

Дерпаз, серҳосил, ба касалиҳо тобовар.

Фото 128. Местный сорт - Серхосил, Айнинский район, 2007.

Позднеспелый, урожайный, устойчив к

БОҚЛЕ. КОНСКИЕ БОБЫ. FIELD (HORSE) BEAN
(*Vicia faba* L.)

Расми 129. Навъҳои маҳаллии боқле, ноҳияи Айнӣ, 2007.

Фото 129. Местные сорта конские бобы, Айнинский район, 2007.

Picture 129. Different locally variety field bean, Aini district, 2007.

ЛУБИЁ. ФАСОЛЬ. BEAN (*Phaseolus* L.)

Расми 130. Чор навъи лубиёи маҳаллӣ, ноҳияи Айнӣ, 2007. *Онҳо серҳосил ва гизои болаззатанд.*

Фото 130. Четыре местного сорта фасоли, Айнинский район, 2007. *Они урожайные и являются калорийной пищи.*

Picture 130. Four of locally varieties of bean, Aini district, 2007. *They are productive and high-calorie food.*

IV. ВОДИИ ВАХШ, ТОЧИКИСТОН. ВАХШСКАЯ ДОЛИНА, ТАДЖИКИСТАН. VAKHSH VALLEY, TAJIKISTAN

Водии Вахш дар қисми ҷанубии Тоҷикистон ҷумҳурӣ ҷойгир гаштааст. Ин водии зарҳез асосан макони дар муддати сол ба даст овардани ду – се ҳосили зироатҳои кишоварзӣ ба шумор меравад. Аз сабаби мусоид будани иқлимаш мева ва сабзавоти барвақтӣ дар мамлакат асосан дар ин ҷо ба даст оварда мешавад, ки онҳо дастархони мардумро аввали баҳорон зебу зинат дода, ғизоӣ зарурӣ баъди фасли зимистон ба шумор мераванд. Дар водӣ тамоми зироатҳои кишоварзӣ парвариш меёбанд ва кишоварзӣ дар ин ҷо хело таърихи тулониро дар бар мегирад. Дар водӣ гуногунии агробиологӣ хело бой аст ва мо дар ин водӣ ба чанде аз ноҳияҳо сафар доштем ва маълумотҳои зарурро доир ба навҳои нодири зироатҳои кишоварзӣ ин водӣ дар поён пешкаш менамоем.

Вахшская долина расположена в южной части Таджикистана. Это золотая долина является зоной получения два - три урожая сельскохозяйственных культур в течение года. Из-за благоприятного климата в основном в стране ранние фрукты и овощи выращиваются здесь и они украшают дастархан народа рано весной, что являются важной пищи после зимы. В долине выращиваются все сорта сельскохозяйственных культур и сельское хозяйство здесь имеет глубокие исторические корни. Здесь очень богат местное агроборазнообразие и нами были

организованы поездки в нескольких районах долины и полученные результаты о местных ценных сортах сельхозкультур в долине приводятся внизу.

The Vakhsh valley is located in a southern part of Tajikistan. It is a gold valley is a zone of reception two - three yields of agricultural crops within a year. Because of a favorable climate basically in the country early fruit and vegetables are grown up here and they decorate dastarkhan of the people early in the spring, that are the important food after winter. In the valley all varieties of agricultural crops growing and agriculture here are has deep historical roots. Here it is very rich a local agro biodiversity and we had was organize trips to several areas of a valley and the received results about local valuable grades agriculture in the valley is bringing in below.

Расми 131. Роҳи Душанбе - Қурғонтеппа, 2008.

Расми 132. Гандумзор, ноҳияи Ҷамолӣдин Рӯмӣ, 2008.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 133. Навъи маҳаллӣ – Чиллагӣ,
ноҳияи Бохтар, 2009.

*Барвақтӣ, серҳосил, болаззат, хушбӯй, ба
касалиҳо тобовар.*

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 134. Навъи маҳаллӣ – Тобистона,
ноҳияи Бохтар, 2009.

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 135. Навъи маҳаллӣ – Пешпазак,
ноҳияи Шаҳритуз , 2009.

Барвақтӣ. серхосил. болаззат. хушбӯӣ. ба

76

СЕБ. ЯБЛОКО. APPLE
(Malus domestica)

Расми 136. Навъи маҳаллӣ – Миёнапазак,
ноҳияи Шибанида , 2009.

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(*Prunus armeniaca*)

Расми 137. Навъи махаллӣ - Амири, ноҳияи
Бохтар, 2008.

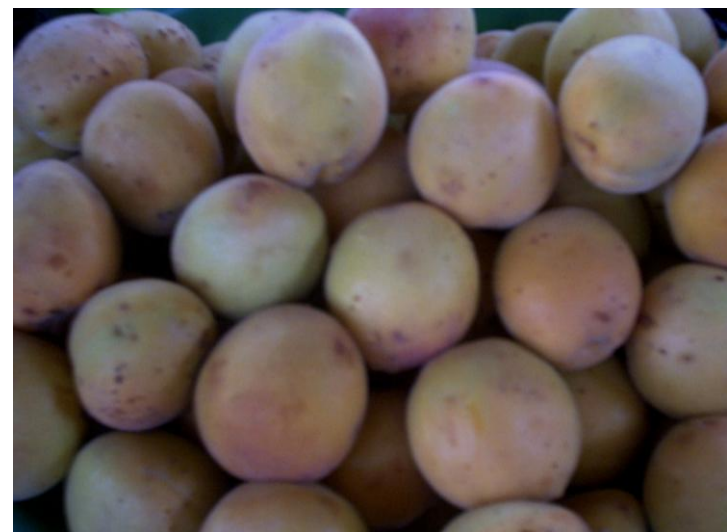
ЗАРДОЛУИ ХУШК. СУЩЕННЫЙ
АБРИКОС. DRY APRICOT (*Prunus*
armeniaca)

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 139. Навъи маҳаллӣ – Амирӣ(аз чап) ва
М... .. 2008

78

ЗАРДОЛУ. АБРИКОС. APRICOT
(Prunus armeniaca)

Расми 140. Навъи маҳаллӣ - Сафедак, ноҳияи
Бохтар, 2008.

Миёнапоз, серхосил, болаззат, ба касалиҳо

ШАФТОЛУ. ПЕРСИК. PEACH
(*Prunus persica*)

79

АНЧИР. ИНЖИР. FIG
(*Ficus carica* L.)

Расми 142. Навъи маҳаллӣ – Қойдорӣ, ноҳияи

ХУРМО. ХУРМА. PERSIMMON
(Diospyros)

Расми 143. Навъи Маҳаллӣ, ноҳияи Вахш,
2009.

АНОР. ГРАНАТ. POMEGRANATE
(Punica L.)

Расми 144. Навъи маҳаллӣ – Мавчи дарё,
ноҳияи Ҷамолиддин Румӣ, 2008.

ЛИМУ. ЛИМОН. LEMON
(Citrus Limon L.)

Расми 145. Навъи Мейр, ноҳияи Вахш, 2009.
Миёнапаз, серҳосил, болаззат, ба касалиҳо

ҚАЛАМФУР. ПЕРЕЦ. ПЕPPER
(*Capsicum annuum L.*)

Расми 146. Навъи маҳаллӣ - Тез,
ноҳияи Вахш, 2009.

*Миёнапаз, серҳосил, тез ва ба касалиҳо
тововар.*

Фото 146. Местный сорт - Тез

ЛУБИЁ. ФАСОЛЬ. BEAN (Phaseolus L.)

Расми 147. Навъи маҳаллӣ. Сурҳак, ноҳияи

82

НАХУД. НУТ. CHICK-PEA
(Cicer arietinum L.)

Расми 148. Навъи маҳаллӣ - Маҳаллӣ, ноҳияи
Ҷамолиддин Румӣ, 2008.

*V. Маводҳои илмӣ оиди гуногунии агробиологӣ ва донишҳои мардумӣ, ки аз тарафи мутахассисони лоиҳа ҷон
гаштаанд:*

Опубликованные научные материалы по агробиоразнообразию и традиционных знаний, выполненные со стороны специалистов проекта:

1. **Партоев К.,** Махмадқулов Х., Солиҳов Ҷ., Сафаралиев Х., Мадаминов С. Афзоиши дарахтони мевадиҳанда ва бунёди боғи модарӣ. Душанбе, 2010, 35саҳ.
2. Партоев Қ. Гуногунии агробиологӣи Тоҷикистон. Душанбе, 2010, 25 саҳ.
3. Партоев К., Джумаҳмадов А., Меликов К., Шукуллобекова Г. Сохранение агробиоразнообразия и традиционных знаний на благо общества. Материалы научно- практической конференции : Проблемы сохранения биоразнообразия на природно - охраняемые территории Узбекистана. Нукус, 2008, стр.100-104.

4. Партоев Қ., Сулангов М., Чумаҳмадов А., Меликов Қ., Шукуллобекова Г., Усмонов Х. Навъҳои нодир ва донишҳои мардумӣ дар кишоварзӣ бояд хифз гарданд. Журнали амалӣ – илмӣ «Кишоварзӣ ва хифзи табиат», № 4-5 (21-22), Апрель - Май, 2009.
5. Партоев К., Джумахмадов А., Меликов К. Сохранение агробиоразнообразия – путь к продовольственной безопасности в условиях Таджикистана. Научные труды по ботанике, генетике и селекции, том 166. Санкт – Петербург, 2009, стр. 436-439.
6. Партоев Қ., Чумаҳмадов А., Меликов Қ., Шукуллобекова Г. Нигоҳдории гуногунии агробиологӣ ва бехатарии озӯқаворӣ дар Тоҷикистон. Маҷмуаи мақолаҳо оиди гуногунии биологӣ дар Осӣи Марказӣ. Китоб: «Падида», Тоҷикистон, 2010, саҳ. 56-62 (тоҷикӣ ва русӣ).
7. Партоев Қ., Меликов Қ., Чумаҳмадов А. Донишҳои мардумӣ ва рушди кишоварзӣ. Душанбе, 2010, 24 саҳ.
8. Партоев Қ., Наимов С., Меликов Қ., Чумаҳмадов А., Абдурахимов С. Чуфтикунонии картошка дар Тоҷикистон. Душанбе, 2010, 26 саҳ.
9. Партоев Қ., Раҷабов И. Оиди тағирёбии иқлим ва мутобиқшавӣ ба он. Душанбе, 2010, 20 саҳ.
10. Сафаров Н., Новикова Т. И., Партоев Қ. ва дигарон. Гуногунии агробиологии Тоҷикистон. Душанбе, 2010, 230 саҳ.
11. Партоев Қ., Сулангов М., Меликов Қ., Чумаҳмадов А. Китоб: Гуногунии агробиологии маҳаллӣ ва донишҳои мардумиро дар кишоварзӣ бояд хифз намуд. Душанбе, 2011, 125 саҳ. (тоҷикӣ, русӣ, англисӣ).
12. Партоев К., Меликов К., Джумахмадов А. Сохранение биоразнообразия и традиционные знания путь к продовольственной безопасности в Таджикистана. В кн.: Стимуляции потенциала общества, науки и неправительственных организации для сохранения биоразнообразия и охраны окружающей среды. Душанбе, 2011, стр. 88-90.
13. Партоев К., Меликов К., Сулангов М., Джумахмадов А. Фотоатлас: Агробиоразнообразия – пища, ресурс и богатства. Душанбе, 2011, 120 стр. (на таджикском, русском и английском языках).
14. Partoev K. Agro biodiversity and the food sovereignty. Newspaper “Tajikistan Times”, # 25(114), June, 22 2011.
15. Partoev K. Agrobiodiversity and food sovereignty. Newspaper «Asia - Plus», # 47 (636), June, 22 2011.
16. Conservation of local agrobiodiversity and traditional knowledge. The Christensen Fund Newsletter, # 4, June, 2011.
17. Farmers and schools nurseries. The Christensen Fund Newsletter, # 5, July, 2011.
18. The local agrobiodiversity and traditional knowledge need preservation. In website: <http://www.ecoist.net>; novosti@ekois.net (digiest#266, May, 30 2011).
19. New publication: The local agrobiodiversity and traditional knowledge need preservation. In website: www.unison.kg, infoik@googlegroups.com,
20. Agrobiodiversity and food suverignty. In website: <http://www.ecoist.net>; novosti@ekois.net (digiest#272, June, 17 2011).

Publishing of research materials on agrobiodiversity and traditional knowledge, implementing by project specialists:

1. Partoev K.,Mahmadkulov H., Solikhov J., Safaraliev H., Madaminov S. Propagation of fruit trees and creation of mother garden. Dushanbe, 2010, 35 p.
2. Partoev K. Agro biodiversity of Tajikistan, Dushanbe, 2010, 25 p.
3. Partoev K., Jumahmadov A., Melikov K., Shukullobekova G. Preservation of agrobiodiversity and traditional knowledge for the society blessing. Materials of scientifically-practical conference: Problems of preservation of a biodiversity in protected natural territories of Uzbekistan. Nukus - 2008, p.100-104.

4. Partoev K., Sulangov M., Jumahmadov A., Melikov K., Shukullobekova G., Usmonov Kh. The rare varieties and traditional knowledge in agriculture should be preserved. Reacher – popular journal «Agriculture and nature protection», № 4-5 (21-22) April- May, 2009.
5. Partoev K., Jumahmadov A., Melikov K. The conservation of local agrobiodiversity – a way to food security in conditions of Tajikistan. Rehears works on applied botany, genetics and selection, volume 166. Sankt - Petersburg 2009, p. 436-439.
6. Partoev K., Jumahmadov A., Melikov K., Shukullobekova G. The conservation of agrobiodiversity and food security in Tajikistan. In the collection article on a biocultural variety in the Central Asia, «Padida», Tojikistan, 2010, p. 56-62 (Tajik and Russia),
7. Partoev K., Melikov K., Jumahmadov A. Traditional knowledge and development of agriculture. Dushanbe, 2010, 24p.
8. Partoev K., Naimov S., Melikov K., Jumahmadov A., Abdurahimov S. Hybridization of potato in Tajikistan. Dushanbe, 2010, 26p.
9. Partoev K., Rajabov I. The climate change and adaptation to it. Dushanbe, 2010, 20p.
10. Safarov N., Novikova T.I. Partoev K. and others. Agro biodiversity of Tajikistan. Dushanbe, 2010, 230p.
11. Partoev K., Sulangov M., Melikov K., Jumahmadov A. local agro biodiversity and traditional knowledge in agriculture need to be preserved. Dushanbe , 2011 125p. (Tajik, Russia and English)
12. Partoev K., Melikov K., Jumahmadov A. The conservation of biodiversity and traditional knowledge a way to food security in Tajikistan. In book: Stimulation of potential of a society, a science and non-government organisations to biodiversity and preservation of the environment preservation. Dushanbe, 2011, p. 88-90.
13. Partoev K., Melikov K., Sulangov M., Jumahmadov A. Photo atlas: Agro biodiversity – food, recourse and wealth. Dushanbe, 2011, 120p. (Tajik, Russia and English)
14. Partoev K. Agro biodiversity and the food sovereignty. Newspaper “Tajikistan Times”, # 25(114), June, 22 2011.
15. Partoev K. Agrobiodiversity and food sovereignty. Newspaper «Asia - Plus», # 47 (636), June, 22 2011.
16. Conservation of local agrobiodiversity and traditional knowledge. The Christensen Fund Newsletter, # 4, June, 2011.
17. Farmers and schools nurseries. The Christensen Fund Newsletter, # 5, July, 2011.
18. The local agrobiodiversity and traditional knowledge need preservation. In website: <http://www.ecoist.net>; novosti@ekois.net (digiest#266, May, 30 2011).
19. New publication: The local agrobiodiversity and traditional knowledge need preservation. In website: www.unison.kg, infoik@googlegroups.com,
20. Agrobiodiversity and food suverignty. In website: <http://www.ecoist.net>; novosti@ekois.net (digiest#272, June, 17 2011).
21. Photoatlas "Agrobiodiversity –food,resources and wealth" <<http://clicr.ru/publication/show/id/34>>.
22. Partoev K., Naimov S., Malikov K., Jumahmadov A. Hybridization of potato (***Solanum tuberosum L.***) in condition of Tajikistan. Website: (<http://grow.clicr.ru/news>): «Publication» (<http://grow.clicr.ru/publications>): January, 30 2012.

Republic of Tajikistan

Ин атлас дар асоси лоиҳаи «Ҳифз ва паҳнсозии гуногунии агробиологии маҳаллӣ ва донишҳои мардумӣ дар Тоҷикистон» бо кӯмаки молявии Фонди ба номи Кристенсен ба таъбъ расидааст.

Этот атлас выпущен на основе проекта «Сохранение и популяризация местного агробиоразнообразия и традиционных знаний в Таджикистане», выполненного при финансовой поддержке Фонда имени Кристенсена.

This atlas is made possible under project «Preservation and popularization of local agro biodiversity and traditional knowledge in Tajikistan» with the financial support of Christensen Fund.